

בינ"ו ליקבה"ו

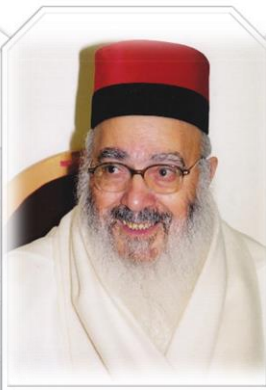
גיליון שבועי

אור צדיקים ישמח

דברים מחזקים ומשמחים
מאור תורתם ומעשיהם של הצדיקים
מאת הרב יוסף חיים דאברא שליט"א
נתיבות

גיליון מס' 109
יום שישי א' אלול תשפ"ו
ערב שבת קודש
פרשת שופטים

נושא השיעור:
מעלת התשובה ודרכיה
מתולדותיו ומעשיו של בעל ההילולא:
רבי אליהו אביחעירא זיע"א

הדפסת הגיליון נתרמה
ע"י ידידנו היקר והנעלה
אדי פסחוב הי"ו שדרות
להצלחתו ולהצלחת הוריו היקרים
ניסן וגלינה פסחוב הי"ו
ולהצלחת בניו דייד וניסן ובתו עדן הי"ו
יהי רצון שזכות המצווה
וזכות בעל ההילולא הרה"ק רבי אליהו
אביחצירא זיע"א
תגן בעדם ובעד כל אשר להם
וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה ולברכה
לעבודתו יתברך
אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו להם
בבריאות איתנה ונהורא מעליא ופרנסה בריוח
גדול ויזכו לזיווגים הגונים משורש נשמתם
בשמחה ובהצלחה רבה
אמן כן יהי רצון

לכל ענייני הגיליון: 053-315-49-88

"תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ה' אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח" (בפרשתנו יט, ג).

א. פסוק זה רומז על ענייני התשובה

מפרש הגה"ק רבי יחיא שניאור זיע"א בספרו הק' 'יש מאין' (ח"א), "תכין לך הדרך" היא התשובה שנקראת דרך כמ"ש (תהלים כה, ח) "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך", שצריך האדם להיות מוכן בתשובה בכל יום. ומה הוא אופן התשובה? "ושלשת את גבול ארצך" שלשה דברים צריך בשביל לטהר את הגוף שנגבל מעפר הארץ. ושלשת הדברים רמוזים במילים "ושלשת את" שהם אותיות שלש ואת, דהיינו שלשה דברים שהם גימטריא וא"ת (עם הכולל), הלא הם: **צום קול ממון** (כמו שהביאו בספרים הקדושים).

ותדע שהתשובה היא "אשר ינחילך ה' אלהיך" כי היא מתנה מה' יתברך לבדו, כי החכמה והנבואה מתנגדים לתשובה כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו). וכשתעשה תשובה אז "והיה" לשון שמחה, כי יש מקום "לנוס שמה כל רוצח" הוא החוטא¹.

ועוד כתב הרב, כי שלשת הדברים הללו: צום קול ממון, הם רמוזים בפסוק (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", 'בכל לבבך' היא התפילה כמו שאמרו רז"ל (תענית ב ע"א), איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה. 'ובכל נפשך' הוא הצום כמ"ש לגבי יום הכיפורים (ויקרא כג, לב) "ועניתם את נפשותיכם", 'ובכל מאדך' הוא הממון כמו שדרשו חז"ל (ברכות נד ע"א) 'בכל מאדך' - 'בכל ממונך'.

רמז נפלא בענין 'צום קול ממון' כתב הגה"ק רבי רפאל כדיר צבאן זיע"א רבה של נתיבות בספרו הק' "זרע יעקב" (דרוש ז) וז"ל: רמז על השלשה דברים הנחוצים לתשובה והם צום קול ממון שכל אחת מהם כמספר חברתה ושלשתן מספרם שוה, וכולם עולים גימטריא זא"ת, ורק "בזאת יבא אהרן אל הקודש", בשלשה דברים הרמוזים בתיבת זא"ת יבא אהרן הוא הצדיק אל הקודש פנימה היא עולם הבא. ואם יחסר אחת משלשה אלה ונשאר לו רק שנים מהם אז עולים כמספר רע"ב, שנשאר רעב וחסר לו צדה לדרכו. גם מספר בע"ר שלא השכיל

¹ שרוצח את עצמו ונשמתו ע"י חטאיו, א"נ שאפילו הרוצח יש לו תיקון בתשובה כ"ש שאר העבירות, א"נ רמז שגם על עון שז"ל הקרוי רצח ג"כ מועיל תשובה כמו שהאריכו בספה"ק.

לדעת ערכן של שלשה דברים הללו כשהיו יחד. ועל זה אומר משה רבינו ע"ה "לו חכמו ישכילו זא"ת" אם ישראל פקחים וחכמים ישכילו להבין ג' דברים הללו שעולים גימטריא זא"ת, ורק בזה "יבינו לאחריתם" - יבינו האחרית שלהם שהם לא נשארים תמיד בזה העולם, וסוף כל סוף הם יוצאים מהעולם לעולם הנצחי וזה האחרית העיקרי והתמידי. עכ"ל.

ב. לא לאחר את התשובה

ותחילה וראש נדבר על הדבר הראשון שכתב הרב "יש מאין" - שצריך האדם להיות מוכן בתשובה בכל יום². וכמה סיבות לדבר זה שלא לאחר את התשובה:

סיבה ראשונה, כמו שכתב רבינו יונה זיע"א בתחילת ספרו הק' "שערי תשובה" וז"ל: ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאד ענשו בכל יום, כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס לנוס שמה, והמנוס הוא התשובה, והוא עומד במרדו והנו ברעתו, ובידו לצאת מתוך ההפכה, ולא יגור מפני האף והחמה, על כן רעתו רבה.

והביא משל על זה ממדרש קהלת (ז, לב): משל לכת של לסטים שחבשן המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת, פרצו ויעברו, ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו. אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך?

סיבה שניה, כותב רבינו יונה (שם), כי ע"י שיחזור בתשובה, כאשר יעמוד שוב באותו ניסיון או בניסיון אחר, יכבוש את יצרו, ויזכור אשר עברה עליו כוס המרירות ולא יוסיף לשתותה עוד. אבל כאשר לא שב בתשובה, בבוא ניסיון זה שוב לפניו יפול במוקשו כנפול בתחילה. ובזה פירש את הפסוק (תהלים ד, ה) "רגזו ואל תחטאו" כלומר רגזו והצטערו על אשר חטאתם ועי"ז אל תחטאו עוד. ויש להוסיף עוד שגם מבחינה סגולית, כאשר חטא אדם פעם אחת אזי היא גוררת אותו לעבירה נוספת. ולכן כאשר שב בתשובה מיד, הוא עוצר את ההתדרדרות.

² חז"ל אמרו במדרש (בראשית רבה כא, ו) אין "ועתה" אלא לשון תשובה. ודרש ע"ז כ"ק האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א בשם אביו **סידנא באבא מאיר** זיע"א, יש להבין איך רומזת תיבת 'ועתה' על התשובה, ותיריך כי יש רק דבר אחד שהוא מוכן ומזמן בכל שעה ורגע וצריך לעשותו בכל עת והיא התשובה, ולכן היא נקראת 'ועתה', כי כל זמן הוא עתה. (כעצם השמים לטוהר, עמ' שלא).

סיבה שלישית, ע"פ מה שכתב מרן החיד"א זיע"א בספרו הק' "דבש לפי" (מערכת מ' אות כג), ששמע מפני רבינו הקדוש רבי חיים בן עטר זיע"א בעל 'אור החיים' הק', כי היה מעשה שעשיר אחד תקיף זלול בתלמיד חכם אחד, והאור החיים הק' ביקש מהתלמיד חכם שימחול לעשיר ויעשה שלום, והשיבו החכם כי תכף מחל כבר לעשיר, מפני שאמרו בזהר הקדוש שהחטאים של ישראל מכבידין על כנפי השכינה ח"ו, ואם לא היה מוחל היה נחשב עון לעשיר והיה צער כביכול לשכינה, ולכן תיכף מחל לו כדי שבזה לא יהיה צער לשכינה ח"ו, והאור החיים שמח ונהנה מדברי אותו חכם.

לכן גם אדם שחטא בעצמו, צריך למהר תשובתו מיד כדי לא לגרום הכבדה וצער לשכינה לזמן ארוך. ובה פירש מרן החיד"א את דברי רז"ל כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שכיון שגרם לשכינה שלא תצטער בחטא שחטאו כנגדו, לכן מידה כנגד מידה יזכה שימחלו עונותיו ולא יהיה צער לשכינה מעונותיו.

סיבה רביעית, כדברי דברי הזוהר הקדוש (סוף פרשת קדושים, פז ע"ב) על הפסוק (ויקרא יט, לב) "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן" שהפסוק מזהיר את האדם שלפני שיגיע לשיבה, יקום ויחזור בתשובה וילך בדרך טובה, וזה הוא ההדר שלו. אבל כשחוזר בתשובה בסוף ימיו אין לו שבח כל כך מפני שהוא זקן ולא יכול לעשות רע. אבל כאשר הוא בתוקפו והוא מתנהג בטוב זהו שבחו. ושלמה המלך צווח ואמר (משלי כ, יא) "גם במעלליו יתנכר נער" וכגון זה כתוב (קהלת יב, א) "וזכור את בוראך בימי בחרותיך" עכ"ד.

כלומר המעלה הגדולה היא, כשאדם חוזר בתשובה בעודו בתוקפו ויצר הרע בוער בקרבו, והוא בכ"ז שב בתשובה והולך בדרך ישרה. ובה אפשר לפרש את המסרה, בארבעה אופנים נאמרה המילה 'הלוך' בתנ"ך: הלוך ושוב, הלוך וגדול, הלוך ונסוע, הלוך וחסור. ויש לקשרם בדרך המפרשים, באופן כזה: 'הלוך ושוב' דהיינו צריך האדם ללכת ולשוב בתשובה שלימה, בזמן ש'הלוך וגדול' דהיינו בצעירותו שהוא הולך וגדל, מפני שאם ימתין לשוב בתשובה עד שיגיע לזמן שהוא 'הולך ונסוע' דהיינו בזקנותו שהוא כבר הולך ונסוע עולמו, אזי הנה הוא 'הלוך וחסור' מזאת המעלה של התשובה שישנה כששב בעודו בתוקפו.³

³ שוב ראיתי להגה"צ רבי מסעוד אלקבץ זיע"א בספרו "מעדני אשר" (עמ' 289) שפירש מסרה זו על עניין זה עצמו אך באופן אחר: 'הלוך ושוב' בתשובה בעוד שאתה 'הלוך וחסור' כלומר שאתה עדיין רך בשנים, כי אם תמתין עד זמן שתהיה 'הלוך וגדול' בשנים, אז תשובתך אינה מעולה כי היצר הרע כבר 'הלוך ונסוע' מעליך, ואין בכך מאמץ כ"כ.

סיבה חמישית, כי לא ידע האדם את עתו, ושמא ימות בלי תשובה ואז רעתו בלי שיעור, לכן לא יאחר את התשובה כלל. וכך אמרו רז"ל (שבת קנג ע"א) על המשנה (אבות פ"ב מ"י) "ושוב יום אחד לפני מיתתך" וכי אדם יודע מתי ימות, אלא ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה.

ומכל האמור נלמד, שאם ח"ו חטא האדם, לא יאחר עכ"פ מלהתוודות ולבקש סליחה מבוראו תיכף ומיד. וראה להלן במעלת הוידוי.

ג. התשובה – הזדמנות פז

מסופר על הגה"ק **רבי ישראל מסלנט** זיע"א שפעם אחת נתן לתקן את מנעלו לרצען עני בוילנא, ובבואו בערב אל בית הרצען לקבל ממנו את מנעלו מתוקן, וימצא אותו מתקן את מנעלו לנגד מנורת שמן קטנה והאור הולך וכהה כי תם השמן במנורה, ויחמול על הרצען ויאמר אליו כי יניח את מלאכתו למחר כי מזיק לעיניו, ויענהו הרצען לתומו שכל עוד שלא כבה הנר במנורה עוד בידו לתקן את המנעל. ויהי כשמעו את דברי הרצען וירץ אל בית המדרש בחפזה ויחל ללכת הלך ושוב וברגש החל לצעוק, אוי לי הנה שמעתי מוסר השכל מהרצען שכל עוד שלא כבה נר נשמת אדם עוד בידו לתקן את עצמו ולשוב לה'. (מובא ב"קדוש ישראל", ח"ב עמ' רסה). לכן צריך האדם לזכור כי כל עוד הוא בעולם הזה, יש לו הזדמנות פז לתקן בקלות את כל אשר עיוות, מה שאינו יכול אחרי פטירתו.

בספר הק' "שיחות הר"ן" (אות ג) מובא בשם רבינו הקדוש **רבי נחמן מברסלב** זיע"א: גם הפליג מאד בגודל מעלת התשובה. ואפילו כשנופלים מאד חס ושלום וכל אחד נפל למקום שנפל רחמנא לצלן, אף על פי כן אסור ליאש עצמו. כי תשובה גבוה למעלה מן התורה, על כן אין שום יאוש בעולם, כי אם יזכה יהיו נעשין מעוונותיו ענין אחר לגמרי, וכמו שאמרו חכמינו, זכרונם לגברכה (יומא נו ע"ב): שנתהפכין העוונות לזכויות, ויש בענין זה סתרי נסתרות. רק הכלל שמכל הנפילות והירידות שבעולם רחמנא לצלן יכולים לחזור אליו יתברך בנקל כי לגדולתו אין חקר. והעיקר שהכל תלוי בו, שלא יהיה מיאש עצמו מלצעוק אל ה' ולהתחנן ולהתפלל אליו יתברך תמיד. ע"כ.

על כחה הגדול של התשובה נלמד ממה שמספר הגה"ק המקובל האלקי **רבי יהודה פתייא** זיע"א בספרו הק' "מנחת יהודה" (מ' תשט"ז, עמ' קכה) שבא לפניו זקן אחד וביקש ממנו שיתן

לו תיקון על מה שחטא עם כלתו בחיי בנו, ה' ישמור ויציל. ומאחר והזקן לא יכול היה לעשות סיגופים, אמר לו הרב לקבל עליו תענית לילה ויום כמו יום כיפור, ולפני התענית לטבול שבע טבילות. וביום התענית אמר לו לבא אליו עם כסף פדיון שכ"ה תעניות. וכשבא הכניסו הרב לחדר והלך הזקן ארבע אמות יחף ואח"כ אמר נוסח וידי שםביא שם הרב בספרו הנז', ונתן לרב את הפדיון. ומפני שהזקן היה עני ולווה את הכסף מאחרים, החזיר לו הרב את הכסף בתורת צדקה ונטל מהם רק ב' פרוטות.

אחרי שנתיים נפטר אותו זקן, וראה רבי יהודה פתיא בחלום איך הזקן עומד בבית דין של מעלה והסתכלו בו וראו שהוא בעל תשובה, רק שלא עשה תשובה כי אם מצד איסור אשת איש ולא מצד שהיא כלתו. ולא דברו אתו מאומה רק הוא נכנס מעצמו לחדר חשוך ובאו ג' מלאכים ועשו לו ניתוח באבר המילה שלו והסירו משם את החלודה והפגם הנרשם שם ורפאוהו לגמרי.

וסיים על זה רבי יהודה פתיא בזה הלשון: 'ומזה ידע האדם את יקר תפארת התשובה כמה היא גדולה, כי הצילה לאותו זקן מכמה מאות שנים שהיה ראוי להיות נידון בכף הקלע, ומכמה שנים שהיה ראוי להיות מגולגל בדומם צומח חי מדבר, ואחר כך בגיהנום. ולכן אמרו רז"ל (אבות) יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא'.

ובספר הק' "אהבת חיים" להרה"ק **חכם מנחם מנשה** זיע"א (פרשת בראשית) מביא מעשה מספר "ראה מעשה" (להגה"ק רבי רפאל אוחנא זיע"א), ברוח אחת שנכנסה באשה בעיר פריה שבין בשנת תס"ח, וחכם אחד דיבר עם הרוח והיא סיפרה לו, כי הוא היה בחור והיה בעל תשובה גדול כמה שנים, והיה משודך שלוש שנים והמתינו לו משפחת הכלה, ולא היתה לו פרנסה ולא ידע איך להוציא לפועל את החתונה, ומהבושה תלה את עצמו. ולפני כן ישב בתענית שלושה ימים ושלושה לילות וכל מה שבידו נתן לצדקה. ועמד בוידוי שה' יכפר את העוון שהולך לעשות, אך לא הועיל לו כלום. ומכים אותו ואומרים לו למה איבדת את עצמך וחבל שהפסדת את התשובה, כמעט שהיה מלבושך של התשובה גמור למעלה, והייתה בן העולם הבא ורצוי למקום. ובכל יום מעבירין אותו על קברו ומראין לו כמין בגד יפה על קברו אבל מלוכלך בדם. וכן אמרו לו אם היה נכנס לחופה היה עתיד לצאת ממנו בן צדיק.

ולפי דרכנו נלמד ממעשה זה את כחה של התשובה, וכמה היא מקובלת. ושלא מועיל תשובה כי אם על העבר אבל לא על העתיד.

ועתה נדבר מעט על ג' עקרי התשובה שהביאו הספרים הקדושים והם: צום קול ממזון. ונתחיל מן העיקרי שהוא 'קול'.

ד. 'קול' – הכל תלוי בו

כתוב בפסוק (דברים ל, יד) "כי קרוב אליך הדבר מאד בפין ובלבבך לעשותו", הרמב"ן מפרש שזה מדובר על מצות התשובה, ויש להבין איך יאמר על מצות התשובה שהיא קרובה לאדם מאד, והרי עינינו הרואות שלבנו לב האבן וכמה אנו רחוקים מתשובה באמת עם חרטה גמורה וקבלה לעתיד כנה, ועוד היה צריך לומר בלבבך ובפין לעשותו, שהרי קודם הלב מהרהר בתשובה ובחרטה ואח"כ הפה מתוודה. אלא קושיה אחת מתרצת את חברתה, איך קרוב אליך הדבר מאד? ע"י שתעבוד עם הפה תחילה וע"י יושפע הלב מימלא. כלומר אף שלבך לב האבן ואינו מתעורר לתשובה כראוי, מכל מקום יש לך עצה אחת והיא להעיר את הלב עם הפה, שמקודם תדבר דיבורים של וידוי ותפילה ותשיח ותספר את כל לבבך לפני ה', ועי"ז עוד תזכה שלבבך לב האבן יהפך ללב בשר ותזכה לתשובה שלימה מכל הלב.

וכמו שאמר רבינו הקדוש **רבי נחמן מברסלב** זיע"א ("חיי מוהר"ן" סימן תמא) משל למלך שציוה על בנו ליקח אבן גדולה מאוד ולישא אותה על עליות ביתו, ולא יכול היה הבן לישא ולהרים את האבן מפי כובדה, והיה בצער גדול שאינו יכול לקיים ציווי אביו. עד שגלה לו המלך דעתו ואמר לו: היעלה על דעתך שאני אצוה עליך דבר כבד כזה, אך כל כוונתי הייתה שתקח פטיש חזק ותפוצץ את האבן ובוזה תוכל להעלותה על העלייה. כמו כן השי"ת ציוה עלינו ש"נשא לבבנו אל כפיים אל אל בשמים" (איכה ג, מא) ולבבנו הוא לב האבן והוא אבן גדול וכבד מאד ואי אפשר להרים אותו להשי"ת בשום אופן, רק ע"י שנקח פטיש ונשבר ונפוצץ את לב האבן, ואז נוכל להרים אותו, והפטיש הוא הדבור. עכ"ד קודשו.

וי"ל דהפסוק הנז' עצמו רומז לנו את העצה הנז' והכי קאמר: 'נשא לבבנו' אל ה', ואם תאמר דלבבנו לב האבן ואיך אפשר לנושאו אל ה' ית', לזה אמר 'אל כפיים' היינו ע"י התפילה, שהידיים (כפיים) רומזות לתפילה כמ"ש (שמות יז, יב) "ויהי ידיו אמונה" ותרגם אונקלוס 'פריסן בצלו'.

הנה בחג פסח אנו מצווים על השבתת השאור והחמץ, וכתוב בספרים הקדושים שזה מרמז לנו לבער מקרבנו את המידות והתאוות הרעות אשר שורשם בגאווה הדומה לחמץ התופח, נמצא שעומק ענין החג הקדוש הזה הוא ניקוי חדרי לבבנו מהמדות והתאוות הרעות. והנה דבר זה נראה בהשקפה ראשונה כדבר קשה וכבד מאוד לעשותו. לזה בא שמו של החג "פסח" קרי ביה פה-שח ללמדנו את העצה שעל ידה נוכל לזכך את לבנו, והעצה היא רבוי השיחה בינינו לבין קונינו בתורה תפילה וידויים רצויים ופיוסים, וכן לשוח לפניו כלפני חבר טוב, ועי"ז נזכה לזכך את לבנו לעבודתו באמת.

ה. מעלת הוידוי

דבר בקודשו הגה"ק רבי אליעזר שלמה שיק זיע"א ("שיחות מוהרא"ש" חלק טו ערך וידוי):

ענין גדול מאוד להרגיל עצמו להתודות לפניו יתברך בכל עת, הינו לומר בפה מלא לפניו יתברך: 'כזאת וכזאת עשיתי, נא תסלח ותמחל לי, כי לא רציתי למרוד נגדך ח"ו, רק יצרי התגבר עלי' וכו' ולהרחיב הדיבור בזה מאוד. כי מיד אם מתודה לפניו יתברך, הוא ממתיק מעל עצמו כל הדינים והעונשים הקשים שהיו ראויים לבא עליו מחמת חטאו ח"ו, וממשיך על עצמו חסדים ורחמים. וכמו שאמרו חכמינו הק' (ספרא פר' בחקתי) על הפסוק (ויקרא כו, מ) "והתודו את עונם ואת עון אבותם" - לצד התשובה הכתוב מדבר, שמיד שהם מתודים על עונותיהם, מיד אני חוזר ומרחם עליהם עי"ש.

ועיקר הוידוי הוא בפה מלא, ולהרחיב הדיבור לפניו יתברך, ולבקש ממנו סליחתו, וכמו שאומר הנביא (הושע יד, ג) "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ואומרים חכמינו הק' (פסיקתא דרב כהנא, פרק כד): איני מבקש מכם אלא דברים. כי בזה שאדם מרחיב הדבור לפניו יתברך, יוצאים כל הצרופים רעים שנחקקו בתוך עצמותיו ע"י חטאו, ונעשה מהם צרופים טובים, וכמבואר בדברי רבנו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן, ח"א סימן ד): כשאדם חוטא ח"ו, נכנסות האותיות של הלאו שעבר בתוך עצמותיו, וכמו שכתוב (יחזקאל לב, כז): "ותהי עונותם חקוקה על עצמותם" והם מתנקמים בו ועושים לו יסורים, וכמו שכתוב (תהלים לד, כב) "תמות רשע רעה", שהרע של הרשע מיסר וממית אותו, אבל כשאדם מתודה בפה מלא לפניו יתברך, והדבורים יוצאים מן העצמות וכמו שכתוב (שם לה, י): "כל עצמותי תאמרנה", אזי יוצאים משם כל הצרופים, ונעשים מהם צרופים טובים.

ועל כן נתקן הודוי על סדר האל"ף ב"ת א'שמנו ב'גדנו ג'זלנו וכו'... כי מזכירים כל האותיות של האל"ף ב"ת כדי להחריב הצרופים הרעים שנעשים מהחטאים ולעשות מהם צרופים חדשים וטובים, והבן.

על כן נתקן בתפלה להתודות לפניו יתברך כמה פעמים בכל יום, כגון: באמירת תחנון בשחרית ובמנחה, וכן בשמונה עשרה בברכת "שמע קולנו" יש נוהגים להתודות, ובעיקר בק"ש שעל המטה ע"פ נוסח האריז"ל, שזה אומרים בכל יום, אפילו כשאין אומרים תחנון, כי בזה מרגיל את עצמו להתודות לפניו יתברך תמיד, וממתיק מעל עצמו כל מיני דינים, וממשיך על עצמו רחמים וחסדים.

אל יגיד האדם הלא איני אומר הוידוי בלב שלם, והוא רק מן השפה ולחוץ⁴, ומה כבר שוה הודוי שלי? אל יאמר כן, אלא לך תראה מה שכתוב אצל בלעם הרשע (במדבר כב, לד) "ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי", ואיתא במדרש (במדבר רבה פרשה כ, סימן לו): בלעם הרשע ערום היה, ויודע שאין עומד מפני הפרענות אלא תשובה, שכל מי שחטא ואומר "חטאתי" אין רשות למלאך לגע בו ע"ש.

הרי אפילו בלעם הרשע שהיה מוחזק ברשעו, אבל ידע מעצה זו, שאם יאמר חטאתי, אין רשות למלאך לגע בו, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, יהודי שהוא מזרע ישראל קדוש, אם יאמר "חטאתי" לפני ה' יתברך, אפילו אם עדיין אינו מתוך פנימיות הלב כראוי, בודאי ימתקו מעליו כל הדינים, ובפרט שבמשך הזמן, כשירגיל עצמו בודוי לפניו יתברך, ירגיש הדבורים בפנימיות לבו, ויזכה לאמרם לפניו יתברך באמת. אשרי הזוכה להתודות לפניו יתברך בכל עת. עד כאן דברי קודשו.

ואף שאדם רואה בעצמו, שלמרות הוידוי הוא חוזר שוב לסורו בכל פעם, עם כל זה לא ימנע עצמו מוידוי בכל עת. וכמו ששמעתי ממורנו ורבנו הרה"ק רבי שלום ארוש שליט"א משל לשני בנים שובבים, אחד בכל פעם חוזר לאביו ומתנצל על מעלליו ומבקש סליחה, והשני מתעלם לגמרי ממעשיו הרעים ואינו מדבר עליהם כלל. מי יותר גרוע? הוי אומר הבן השני. לכן אף במצב כזה הוידוי הוא טוב, ובפרט שברבות הזמן זה ודאי יעזור לו לשוב לדרך טובה.

⁴ כלומר בלי חרטה אמיתית. אבל אם לא מתכוון כלל לפירוש המילים שמוציא בפיו, אין זה וידוי.

ו. צום – במקום הייסורים

כתב הגה"ק המקובל האלקי **רבי יהודה פתיא** זיע"א בספרו הק' "מנחת יהודה" (מ' תשט"ז, עמ' קכז) כי מה שבעל תשובה צריך לצום כמובא בנביאים וכתובים וכמפורט בדברי רבינו האריז"ל, הוא כתחליף לייסורים שצריך לקבל על עוונות חמורות שעונשם כריתות ומיתות בית דין, שעליהם אמרו רז"ל (יומא פו ע"א) תשובה ויום הכיפורים תולין וייסורים מכפרים. וכדי שלא יבואו עליו הייסורים הוא עצמו מביא עליו את הייסורים בתעניות אלו.

ופסק **מרן הבן איש חי** זיע"א בשו"ת "רב פעלים" (ח"ג או"ח סי' לה) שאפשר לפדות את התעניות בממון. אך רבי יהודה פתיא (שם) העיר ע"ז שלא מצינו שהממון יהיה במקום הייסורים (אלא יכול לדחותם או להצילו מהם בעוה"ז דוקא). אך גם הוא מודה במי שאינו יכול להתענות כל כך כראוי לו, שיתענה מעט ואת השאר יפדה בממון, מדין אנוס רחמנא פטריה וכן כדי שלא תנעול דלת לפני השבים.

ובדורות הקודמים, כל מי שנגע יראת ה' בלבו היה מתענה הרבה ככל אשר תשיג ידו. הראש"ל הגאון **רבי שלמה משה עמאר** שליט"א מספר אודות אביו הצדיק רבי אליהו עמאר זצ"ל: והיה מעשה באבא ע"ה בשנתו האחרונה התשמ"א ובאתי לבקרו באלול, והיה חלש, ואמא ע"ה הכ"מ, עשתה לנו תה והגשיתי לו תה ומעט מזונות, והיה משתמט שלא לשתות, עד שהבנתי שהוא בתענית, ואמרתי לו היום, לא מועד ולא ערב ר"ח, אמר לי כן אבל זה אלול בני.

אמרתי לו שלפי מצב הבריאות שלו, זה יכול להיות מסוכן ח"ו, ואין מקום להוסיף תענית נדבה, דאפלו מתענית חובה נמי פטור, והשיבני, עתה כבר ערב ומיד נלך למנחה וערבית ומאי דהוה הוה, וכן היה שהלכנו לביכ"נ והתפללנו, ומיד שהגענו הביתה לאחר התפילה, הבאתי לו תה, ושוב היה משתמט עד שהבנתי שהוא קיבל עליו תענית של יומיים, ואז עמדתי ונסתי לשכנעו בכל כחי, שלא ימשיך בתענית, ולא שמע אלי, ואמרתי לו שלפי חלישותו וכפי הגיל, נראה לעניות דעתי שיש בזה איסור ח"ו ולמה לו להסתכן. והשיבני, מה אתה דואג עלי שאמות, ואדם שיעבור עליו אלול כולו בלא תענית אפילו של יומיים, לזה אתה קורא חיים. והדברים היו כל כך חדים וחזקים באמתותם שיצאו ישירות מקירות לבו הטהור, עד שלא יכולתי עוד להשיב, והשלים את היוםיים בתענית, אשריו ואשרי חלקו. (ברכת אליהו בראשית, הקדמה).

שמעתי מהיקר ר' **שאל פרץ** זצ"ל ממושב אביבים, שסיפר על סבו מצד אביו **רבי ישעיה פרץ** זצ"ל מסכורא, שהיה נוהג לצום כל שנה תענית הפסקה (צום רצוף – ימים ולילות, ממוצאי שבת עד כניסת שבת הבאה) ופעם פחדו עליו בניו מפני בריאותו ולא רצו להניחו להתענות. הוא מה עשה, אמר להם שהוא צריך ללכת לכפר סמוך לרגל מסחרו והניחו והלך לו, בהגיעו לשם ביקש חדר מגוי אחד ממכריו, וסגר עצמו באותו חדר כל השבוע, וישב בתעניתו ועסק בתורה ובתפילה, ולקראת שבת ביקש מאיזה גוי שישכיבהו על הבהמה ויקחהו לביתו לעשות שבת עם משפחתו ולפתוח את הצום.

מו"ד הרה"ק **רבי אליהו שריקי** זיע"א סיפר לי על מור זקננו החסיד **רבי שלמה שריקי** זיע"א שהיה צם בכל שנה שתי פעמים תענית הפסקה (ששה ימים), האחד בימי הרחמים והסליחות והשני בימי השובבי"ם, והוסיף ששמע מזקנה אחת כי שנה אחת חל יום הכיפורים בשבת ואז צם רבי שלמה ממוצאי שבת שקודם יום כיפור ועד מוצאי יום כיפור – שבעה ימים רצופים, כולל הלילות.

ז. ממון – משלים את התשובה

מרן החיד"א זיע"א בספרו הק' "נחל קדומים" כותב על הפסוק בפרשתנו (יו, כ) "צדק צדק תרדוף למען תחיה" וז"ל: אפשר לרמוז במה שכתב רבינו אפרים ז"ל "ושביה בצדקה", כלומר הגם ששב אדם מעבירות שבידו צריך לתת צדקה, כמו שאמרו 'אגרא דתעניתא צדקתא' עכ"ל. וכבר כתבנו דתשובה נקראת צדק, וזהו שנאמר צדק, תשובה, צדק, צדקה, תרדוף למען תחיה. ע"כ.

על מעלת הצדקה וכחה להציל את האדם מדינים קשים נלמד מהמעשה שכתב הרה"צ רבי **נסים אזאגורי שליט"א** רב מושב תירוש, בהקדמתו לספר "ירם משה" לאביו הגה"ק המקובל האלהי רבי משה אזאגורי זיע"א על דודו הרה"ק **רבי שמעון דרעי** זיע"א שהיה עשיר גדול מאוד וזקנה אחת קרובתו היתה צדקת גדולה והיתה צמה תעניות רבות. ויהי בשנה אחת שדחקה לה שעתה ולא היה לה מאומה בבית להחיות את נפשה, והציע לה רבי שמעון אם מוכנה למכור לו שש הצומות שצמה מר"ה עד ערב יום כיפור, ולא הסכימה, ורק אחרי הפצרות רבות נענתה לו, ושמח שמחה רבה ונתן לה תמורת זאת דמים רבים שתחיה נפשה ונפש בני ביתה. ובעת פטירתו, שמו בידו אנשי החברא קדישא את אותו השטר שקנה בו את התעניות של אותה שנה מידי הקרובה שלו.

לפני פטירתו, ביקש ממנו אחיו (מאמו) הגה"ק **רבי משה אזאגורי** זיע"א שיבוא ויגיד לו איך היתה יציאת נשמתו ומה היה דינו בבית דין של מעלה, והסכים. לאחר חודשיים ימים בא בחלום לאחיו ופניו צוהלות ושמחות, ואמר לו הנה באתי אליך לקיים את הבטחתי, וכך סיפר: היו נושאים ודנים בדיני, לבסוף בא קטיגור אחד וטען לא מגיע לי לא גן עדן ולא גיהנום. שוב דנו מחדש, וכל הבית דין של מעלה אמרו מצות רבות יש בידו, לגיהנום אי אפשר כי עשה הרבה מצות ומעשים טובים, לגן עדן אי אפשר כי יש בידו איזה כתם. לבסוף גמרו בדיני שיזרקוני בנהר דינור אם אנצל מוטב ואם לאו סימן שעווני גדול מנשוא והדין הזה יצרפני כצורף כסף. ויהי בזרקם אותי לנהר דינור ופחד אחזני ורק חושך וצלמות לפני, ופתאום והנה לקראתי מנורה והאירה לפני את הדרך ושוב עליתי מנהר דינור ובאו לקראתי כל אותם שהיו דנים בדיני ועדיין כף ידי היתה קמוצה, פתחו את כף ידי וראו אותו השטר שבו קניתי את התעניות הנ"ל והחייתי נפש הזקנה ובני ביתה, ויאמרו אכן נודע הדבר כי המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, הוליכוני לגן עדן ואמרו לפני "זה השער לה' צדיקים יבואו בו".

מסופר על הגביר הצדיק ורב חסד **רבי יעקב כהן** זצ"ל שהיה ראש הקהילה בעיירה תיזנית שבמרוקו, שבימי חוליו גזר אומר שכל החובות שחייבים לו אחיו היהודים שהיה רגיל לתת להם סחורות בהלוואה כדי למכור ולהתפרנס, הכל כאשר לכל מחול להם. וגם ציוה לקחת איזה שטרי חוב ופנקסים שהיו כתובים בהם חובות שחייבים לו ולשורפם, ובאש הזאת לחמם את המים שיעשו לו בהם את הטהרה. (מפי הרה"צ ר' דוד מויאל שליט"א מירושלים).

ח. לאחוז תמיד במידת התשובה

כותב **רבינו יונה** זיע"א ב"שערי תשובה" (שער ראשון, ט): 'והנה מדרגות רבות לתשובה, ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקב"ה. ואמנם לכל תשובה תמצא סליחה, אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העוונות כלא היו, זולתי כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו כאשר יתבאר'. ומונה שם הרב עשרים עיקרים של התשובה.

ולפי דברי קודשו צריך אדם תמיד לחזור עוד ועוד בתשובה כדי שתשובתו תהיה מושלמת עוד ועוד.

ומעוד סיבה, כמו שכתב רביה"ק **רבי נחמן מברסלב** זיע"א ב"ליקוטי מוהר"ן" (ח"א סי' ו):
וצריך לאחוז תמיד במידת התשובה, כי מי יאמר: "זכיתי לבי, טהרתי מחטאתי" (משלי כ), כי
בשעה שאדם אומר: חטאתי, עויתי, פשעתי, אפלו זה אי אפשר לומר בבר לבב בלי פניה. (וזהו:
מי יאמר: "זכיתי לבי, טהרתי מחטאתי", הינו מי ויכל לומר, שלבו זך וטהור מפניות, אפילו
בשעה שאומר: חטאתי וכו'. וזהו: "מי יאמר וכו': טהרתי מחטאתי", הינו שיהיה טהור מן
החטאתי, עויתי, פשעתי שאמר, כי גם אז אינו זך וטהור בלי פניות, כנ"ל). נמצא, שצריך
לעשות תשובה על התשובה הראשונה, הינו על חטאתי, עויתי, פשעתי שאמר, כי עליו נאמר
(ישעיהו כ"ט): "בשפתיו כבדוני", כי על ידי תשובה זוכה לכבוד ה', ולבו רחב ממני".

ואפילו אם יודע אדם בעצמו, שעשה תשובה שלמה, אף על פי כן צריך לעשות תשובה על
תשובה הראשונה. כי מתחלה כשעשה תשובה עשה לפי השגתו, ואחר כך בודאי כשעושה
תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם יתברך. נמצא לפי השגתו שמשגיח עכשו, בודאי
השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיות. נמצא, שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה,
על שהתגשם את רוממות אלקותו. עכ"ל.

ובזה אפשר לפרש את הפסוק בפרשתנו (יז, כ) "**צדק צדק תרדוף למען תחיה**", דכתב במדרש
שוחר טוב (תהלים יז) דצדק הוא כינוי לתשובה. ולכן אמר הפסוק פעמיים צדק לומר שצריך
לחזור בתשובה ושוב לחזור בתשובה וכן לעולם. אי נמי, ע"פ מה שפירש הרבי הקדוש בעל
ה"מאור ושמש" זיע"א (הובאו דבריו בספר "מטה זבולון" להגה"צ **רבי זבולון שושנה** זיע"א
ממראכש-קרית גת), "צדק צדק תרדוף" אם רצונך להיות צדיק, צריך שצדק תרדוף, כלומר
תרדוף ותשמיד את המחשבה שאתה צדיק, רק תהיה שפל בעיניך. ע"כ. ולפי"ז אפשר לפרש
אם רצונך לעשות 'צדק' היא התשובה כראוי, אזי 'צדק תרדוף' תרדוף את המחשבה שכבר
עשית תשובה כראוי ותחשוב כאילו לא עשית.

ה' ברחמי יזכנו לעבדו כרצונו בקדושה ובשמחה רבה אכי"ר

לעילוי נשמת

מ"ז הכוה"צ **דדה דבדה** ע"ה בת ר' אברהם ואסתר ע"ה נלב"ע י"ג תמוז תשפ"ו
ומ"ז הכוה"צ **פריחא (פאני) בזוגלו** ע"ה בת רבי יעקב וחנינא ע"ה נלב"ע ב'
אלול תשע"ו תנצב"ה

תולדותיהן של צדיקים

מתולדות חייו של הגאון הצדיק והעניו, שלשלת היוחסין

האדמו"ר רבי אליהו אביחצירא זיע"א

לרגל יום הילולתו החל השבוע יום שלישי ה' אלול

– שנתיים לפטירתו –

לירתו של צדיק וייחוסו הרם: רבינו אליהו זצוק"ל המכונה 'באבא יאהו', נולד בי' אלול תרצ"ג בעיר ארפורד הסמוכה לתאפילאלת שבמרוקו, לאביו הגה"ק הדיין רבי שמואל זיע"א בנו של הגה"ק הדיין רבי אהרן זיע"א בנו השני של מרן קדוש ישראל אביר יעקב אביחצירא זיע"א. ולאמו הצדקת מרת עזיזא ע"ה בתו של הרה"ק רבי יחיא ילזו זיע"א - נכדו של הגה"ק רבי שלמה חיון זיע"א (תלמיד חבר למרן אביר יעקב זיע"א) וחתנו של הגה"ק סבא דמשפטים מרן רבי מסעוד אביחצירא זיע"א. באופן שהיה רבינו נין ונכד למרן אביר יעקב הן מצד בנו הבכור רבי מסעוד והן מצד בנו השני רבי אהרן.

מלמד תשב"ר: בצעירותו מונה רבינו ע"י שאר בשרו הגה"ק רבינו מאיר אביחצירא זיע"א ללמד תורה בכיתה הגבוהה בת"ת בארפורד, מבין תלמידיו שם נמנה כ"ק האדמו"רים רבי אלעזר אביחצירא זיע"א ורבי דוד חי אביחצירא שליט"א וינקו מרבינו גירסא דינקותא בתורה וביראת שמים. וכמו שאמר רבי דוד בהספדו: 'אנחנו תלמידים שלו, לימד אותנו איך להתפלל, איך ללמוד, איך להתנהג, איך להיות חסיד איך לעבוד את ה' ביראה באמונה באהבה, דברים שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו'. כמו כן סיפר כי רבינו היה קורא שנים מקרא בער"ש כמו מלאך ולא היה מפסיק בדיבור.

רב בארפורד: רבינו שימש בארפורד כרב בית כנסת ומורה צדק, וכמו שרואים בכתב סמיכה ששלח סידנא באבא מאיר לרבינו ממרוקו לארץ (שנת תשכ"ה), כתב בזה הלשון: האי נטיעה של קדש מן הגזע ומן השרשים, מוכתר ומנומס בקילוסין, מעלת החכם השלם והוותיק, חמר חדת ועתיק, כסא דמוקרא, כמה"ר ר' אליא אביחצירא נר"ו... שביודעו ומכירו קאמינה שקרא ושנה ושמש, וביחוד קבע למודו בש"ע יו"ד הלכות מליחה ותערובות ובשר בחלב וכו' אינהו ואביזריהו עד שהיה בקי ובשמותיהן וכו' וג"ך היתה השפעתו על הציבור בבהכ"נ שלו במדה מרובה והיו דבריו נשמעים להם חן חן הוצק על שפתיו ועלית על כולנה יראת ה' היא אוצרו וכו'.

עלייתו ארצה: בתחילת שנות התש"כ עלה רבינו לארץ הקודש והתיישב בעיר רמלה סמוך לדודו הגה"ק סידנא באבא חאק זיע"א. לאחר פטירתו של באבא חאק זיע"א בשנת תש"ל, מילא את מקומו בנו הגה"ק רבי אברהם זיע"א שכיהן עד אז כרבה של יבנה. רבינו היה אמור להתמנות במקומו כרבה של יבנה אך ברב ענוותנותו ויתר על כך בעבור הגאון רבי יוסף בן רבי מכלוף אביחצירא זצוק"ל.

רבה של נצרת: בשנת תשל"ב החל רבינו לכהן כרב העיר נצרת, בעיר זו שימש בקודש קרוב לשלושים שנה.

המעבר לאשדוד: לאחר מכן עבר רבינו להתגורר בעיר אשדוד. רבינו הקים ברובע י"א באשדוד בית הכנסת גדול בשם "משכנות שמואל" ע"ש אביו הקדוש זיע"א. רבינו היה שריד לדור דעה והוכתר כ'זקן רבני המשפחה' הן בזקנה והן בחכמה וענוה.

עלייתו השמיימה: בה' באלול תשפ"ד השיב רבינו את נשמתו הטהורה ליוצרו ומנוחתו כבוד בבית העלמין באשדוד. בין הרבנים שהספידוהו בהלוויה: האדמו"רים רבי ברוך, רבי דוד חי ורבי יחיאל אביחצירא שליט"א, הראש"ל הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א, רבה של אשדוד הגאון רבי יוסף שיינין שליט"א ועוד רבים.

אהובם של רבני המשפחה: רבינו היה מקורבם ואהובם הגדול ואיש סודם של גדולי רבני משפחת אביחצירא בהם: סידנא באבא סאלי ובנו סידנא באבא מאיר, רבי יחיאל אדהאן, דודיו (אחי אביו) רבי שלום ורבי יוסף, רבי יצחק מחיפה ועוד. רבינו קיבל עשרות מכתבים מבאבא מאיר באחד מהם כותב לו באבא מאיר: 'נא לשון בקשה מאור היוצא מן העין יבקש רחמים בעדו [בעד בנו רבי אלעזר] ובעד אחיו ואחיותיו יצ"ו אולי נשבע מהם חיי נחת עונג ורצון מנפש עד בשר זכות אבوه' ק"ע"ה'. רבינו אף כווד בסנדקאות בבריתו של בנו של באבא מאיר זיע"א האדמו"ר רבי יקותיאל אביחצירא שליט"א. סיפר לי יהודי מאשדוד, כי פעם ביקש ממנו רבינו, שיעשה שלום בינו לבין משיהו מסוים וקבעו לזה יום. ולפני אותו יום חלם הנ"ל את באבא מאיר כמו בהקיץ שאומר לו תעשה כל מה שרבי אליהו יאמר לך ותבורך. ונשנה החלום פעמיים באותו לילה. למחרת הלך הלה לרבינו לספר לו זאת, והנה רבינו הקדימו ואמר לו חלמת את באבא מאיר? האיש התפלא ושאל את רבינו מאיפה הוא יודע, אמר לו רבינו כי בכל לילה הוא מדבר עם באבא מאיר.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן